

pep

partnership for economic policy

PEP стандартын CGE загварыг Монголд хөгжүүлэх төсөл

pep

partnership for economic policy

GEREGE PARTNERS

Professional Services

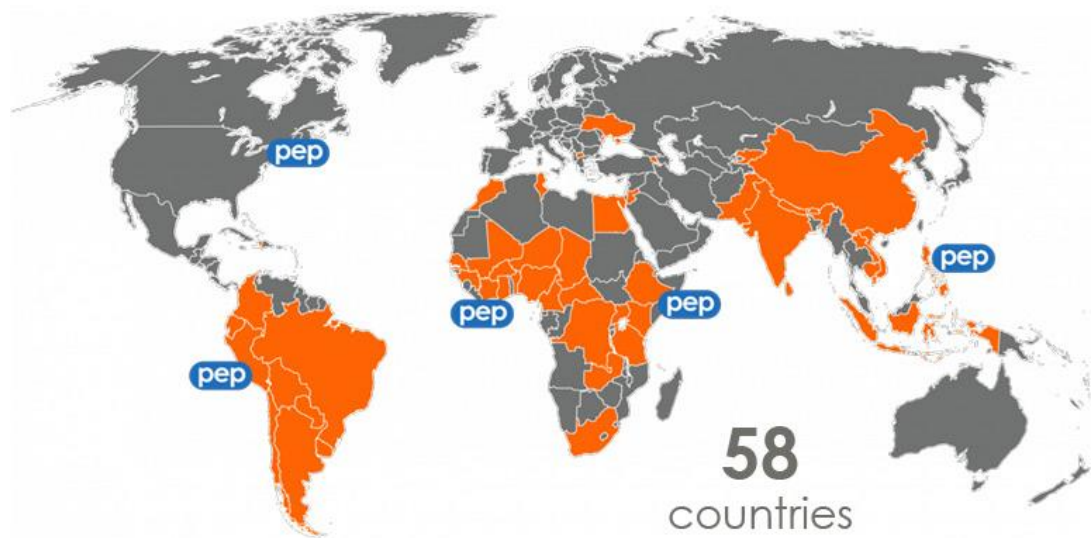
Partnership for Economic Policy **PEP in 2016**

14 years of building and promoting the participation of local experts in development policy debates

**Гол зорилго:
Хөгжиж буй орны
судлаачдад дэмжлэг
үзүүлэх**

2016-2018 он:

Institutionnel Support Project

including 21 low-income countries, fragile/conflict states

ERI баг:

**Г. Рагчаасүрэн
Б. Нямбаатар
Б. Цолмон
Б. Дэлгэрмаа
Ц. Оюунзул
Д. Өнөржаргал**

 256
projects

- 320 working papers
- 135 policy briefs
- 87 international conferences
- 73 national policy conferences
- 42% inform national policies

 787
researchers

- 46% female
- average age 35
- 74% experienced career promoting event

2017-2019 он

Institutionnel Support Project

- Гадаад 3 зөвлөхүүдтэй
- Зөвлөхүүд жилд 2 удаа Монголд ирж 5 өдөр ажилдаг
- Жил бүр багийн гишүүдийн 2 нь зочин судлаачаар зөвлөхүүдийн институтдэд 3 долоо хоног ажиллана
- Жилд 1 удаа болох PER-ийн хуралд төлөөлөгч оролцоно
- Жилд бид 1-2 удаа семинар хийх төлөвлөгөөтэй
- 3-4 судалгааны тайлан гаргах зорилготой
- Гол зорилго бол CGE загвараар мэргэшиж, төрөл бүрийн симуляци хийж сурах

Агуулга

I. Статик CGE загвар

II. Тоо мэдээллийн шинжилгээ: Монгол улсын 2014 оны Social Accounting Matrix (SAM)

III. Симуляциуд

Статик CGE загвар

Танилцуулга

PEP-1-1 жижиг нээлттэй эдийн засагтай статик CGE загвар

Танилцуулга

CGE загварын шийдийг GEMPACK, GAMS программыг ашиглан олж байна.

1. The General Algebraic Modeling System (GAMS):

- IFPRI (Lofgren, бусад), PEP (Decaluwe, бусад), WB

Дэлгэрэнгүйг: www.gams.com

www.pep-net.org

2. General Equilibrium Modelling Package (GEMPACK):

- Victoria University – CoPS, Monash-based (Dixon, бусад)

Дэлгэрэнгүйг: www.copsmodels.com

Танилцуулга (үргэлжлэл)

CGE загвар нь:

- Нөөц ашиглалтын хүснэгт (SUT) эсвэл Нийгмийн Бүртгэлийн Матриц (SAM)-ыг суурь өгөгдөл болгодог
- Бүс нутгийн, улсын, глобал гэх мэт хэлбэртэй
- Бараа, үйлчилгээ, үйлдвэрлэлийн хүчин зүйлийн эрэлт, нийлүүлэлт нь ашгийг болон ханамжийг хамгийн их байлгах нөхцлөөс гарч ирнэ
- Бүх зах зээлийн тэнцвэр нэгэн зэрэг хангагдана - ө.х., ерөнхий тэнцвэр

Танилцуулга (үргэлжлэл)

CGE загвар нь:

- Шугаман бус тэгшитгэлүүдийн систем бий болно
- Шугаман бус хэлбэрээр нь шийдийг хайна, эсвэл шугаман болгон хувиргаж дараа нь экстраполяцийн аргуур хэрэглэж шийдийг олно
- Ерөнхий тэнцвэр – э.з-ийн аль нэг талд гарсан өөрчлөлт системд бүхэлд нь нөлөө үзүүлнэ (шууд, шууд бус, өдөөгдсөн нөлөө)

Танилцуулга (үргэлжлэл)

CGE загварт суурилсан Монголд хийгдсэн судалгааны ажлууд:

- ✓ Фишер ба бусад (2010). Оюу Толгойн зэсийн уурхайн эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл
  - ❖ GTAP дээр суурилсан глобал загвар, GEMPACK
  - ❖ 10 улсын глобал загвар
- ✓ Г.Рагчаасүрэн (2012). Жижиг нээлттэй эдийн засгийн CGE загвар:
  - ❖ Дээрх загварын тусгай хувилбар
  - ❖ Таван Толгой нүүрсний ордын нөлөө
  - ❖ Төсвийн Тогтвортой байдлын тухай хуулийн нөлөө

Танилцуулга (үргэлжлэл)

- ✓ Рагчаасүрэн ба бусад (2016) – өмнөх PEP төсөл
  - ❖ Зэсийн үнийн нөлөө
  - ❖ Нүүрсний зах зээлийн тэлэлт
- ✓ ERI-гийн MON-CGE загвар
  - ❖ Чингис бондын нөлөө
  - ❖ Занараас шатахуун гаргаж авах төслийн нөлөө
  - ❖ Нүүрснээс шатдаг хий гаргаж авах төслийн нөлөө
- ✓ Гэрэгэ Партнерс ба Хөдөлмөрийн Судалгааны Институтийн боловсруулсан Монголын эдийн засгийн ORANI загвар (статик болон динамик)

Partnership for Economic Policy (PEP)

Судалгааны арга:

Жижиг нээлттэй эдийн засгийн **PEP-1-1 статик CGE загвар**

Decaluwe, Lemelin, Robichaud and Maisonnave (2013)

PEP-1-1 статик CGE загвар (үргэлжлэл)

- Нэг улсын
- Олон сектортой (үйлдвэрлэгчтэй)
- Капитал, хөдөлмөр гэсэн хүчин зүйлстэй
- Хөдөлмөр нь ур чадвартай, чадваргүй гээд задардаг
- Олон төлөөлөгч өрхтэй (баян, ядуу, хотын, хөдөөний)
- Агентууд (өрх, пүүс, ЗГ, бусад орнууд) хоорондоо шилжүүлэг хийх боломжтой

PEP-1-1 статик CGE загвар (үргэлжлэл)

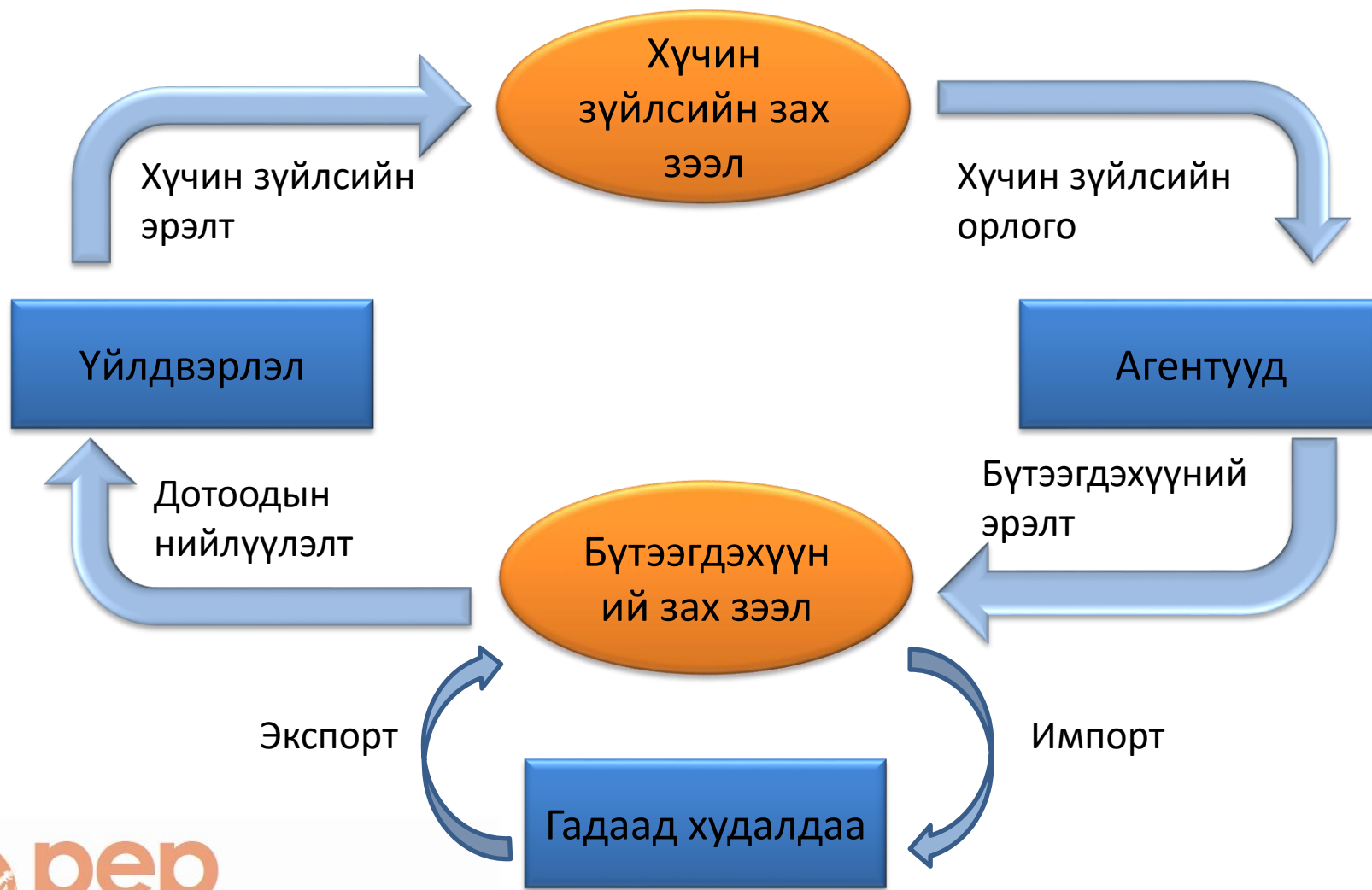
- Олон тооны (шууд бас шууд бус) татварын элементүүдийг агуулдаг
- GAMS код нь ашиглахад хялбар ерөнхий бүтэцтэй
- Нийгмийн бүртгэлийн матриц “Social Accounting Matrix”-ийг ашигладаг

PEP-1-1 статик CGE загвар (үргэлжлэл)

Загварын бүтцийн хүрээнд:

- Эдийн засгийн ерөнхий бүтэц – орлого, зардлын урсгал
- Үйлдвэрлэл
- Орлого, хадгаламж
- Эрэлт
- Нийлүүлэлт болон гадаад худалдаа
- Төрөл бүрийн үнэ
- Загварын тэнцвэр
- Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
- Загварын хаалт (closure)

ЭДИЙН ЗАСГИЙН ЕРӨНХИЙ БҮТЭЦ – ОРЛОГО, ЗАРДЛЫН УРСГАЛ

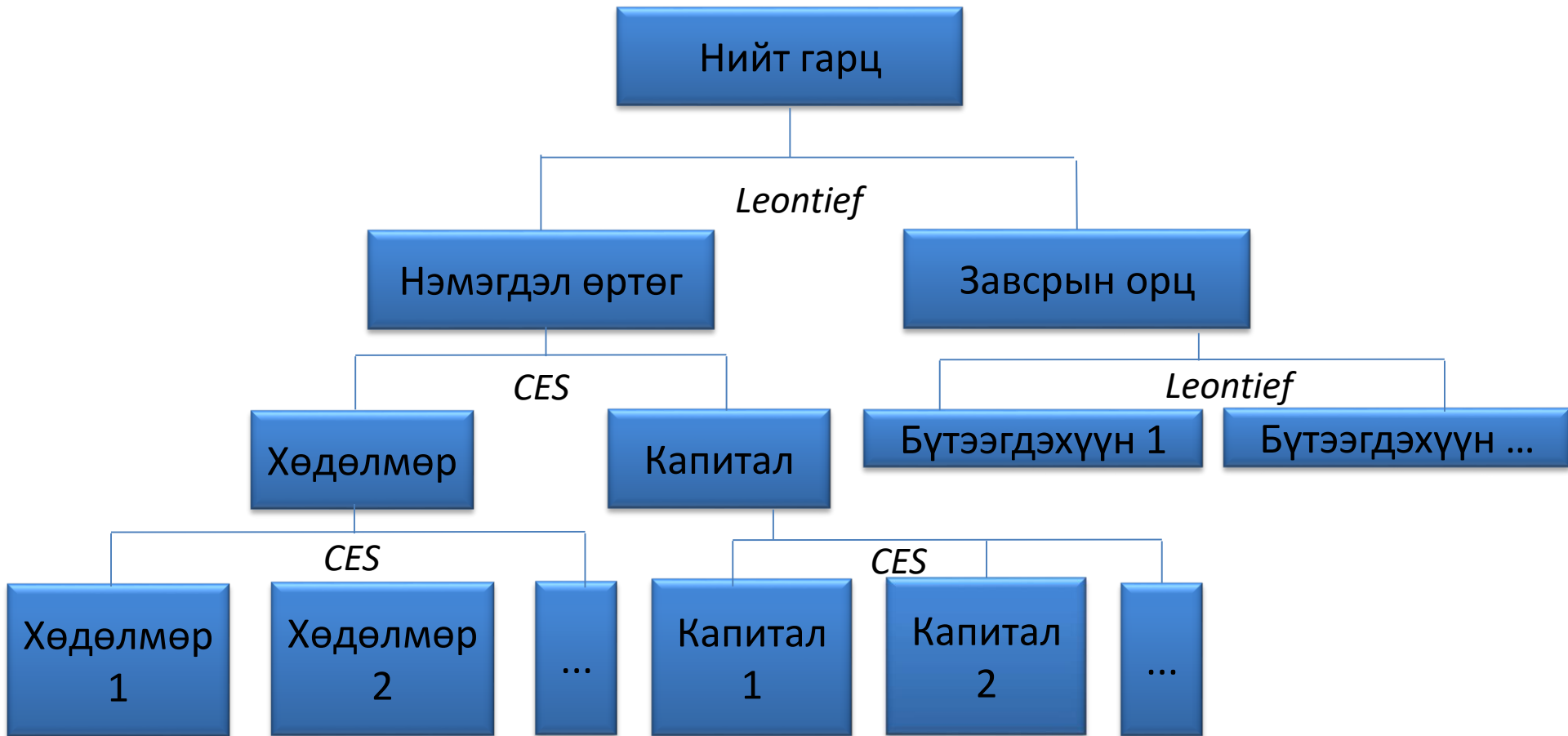

ҮЙЛДВЭРЛЭЛ

- Үйлдвэрлэгч бүр төгс өрсөлдөөнт зах зээл дээр үйл ажиллагаа явуулдаг
  - ❖ зардлыг хамгийн бага байлгах хүчин зүйлс, завсрын хэрэглээ болон үйлдвэрлэлийн хэмжээг сонгоно
  - ❖ 3.3-ийн үнийг хүлээн авагч
  - ❖ хэвийн ашиг хүртэнэ
- Nested үйлдвэрлэлийн бүтэцтэй
- Олон төрлийн бүтээгдэхүүнийг завсрын бараа болон хүчин зүйлсийг ашиглан үйлдвэрлэдэг

ҮЙЛДВЭРЛЭЛ – НИЙТ ГАРЦ

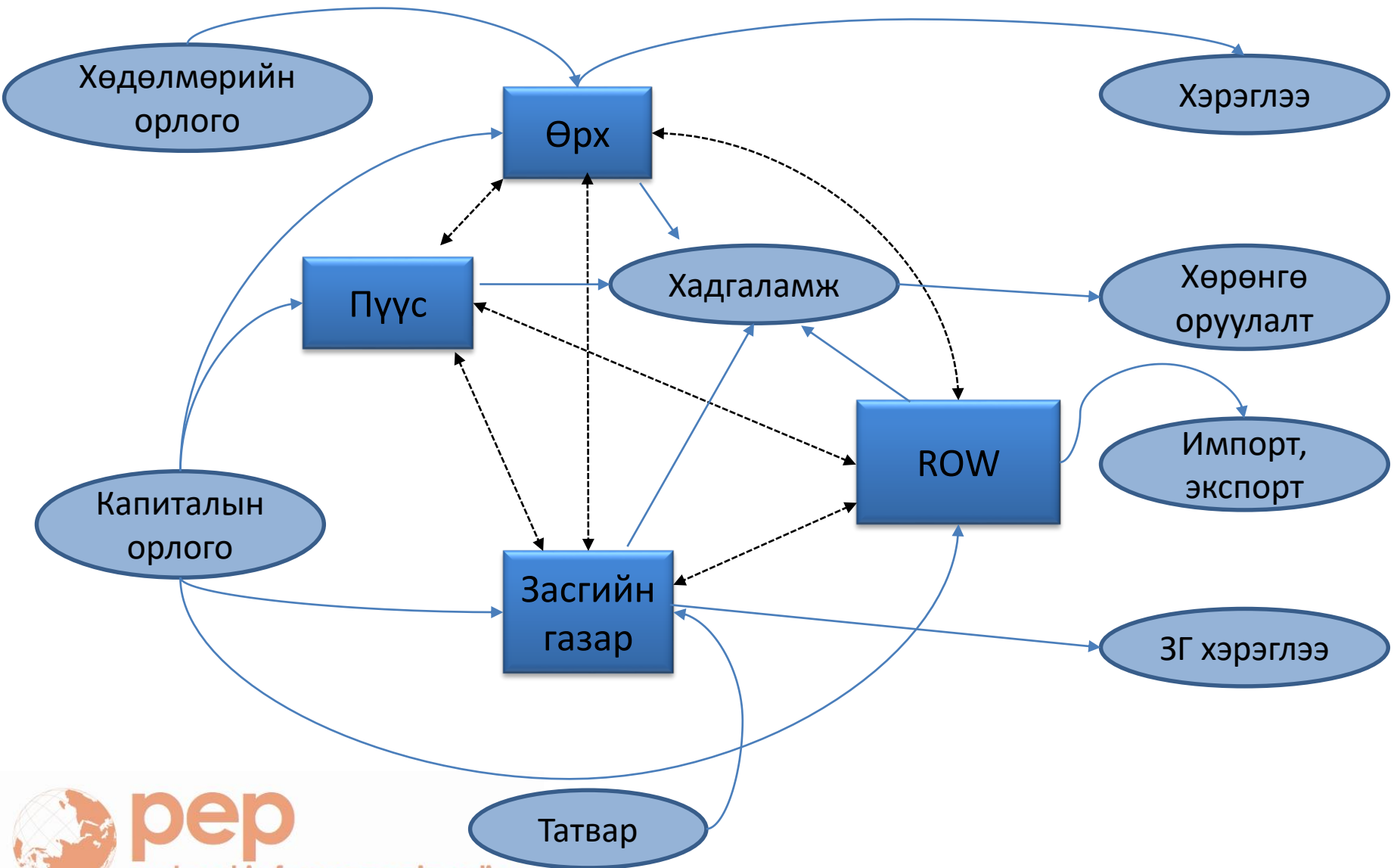

ОРЛОГО ЗАРЛАГЫН УРСГАЛ

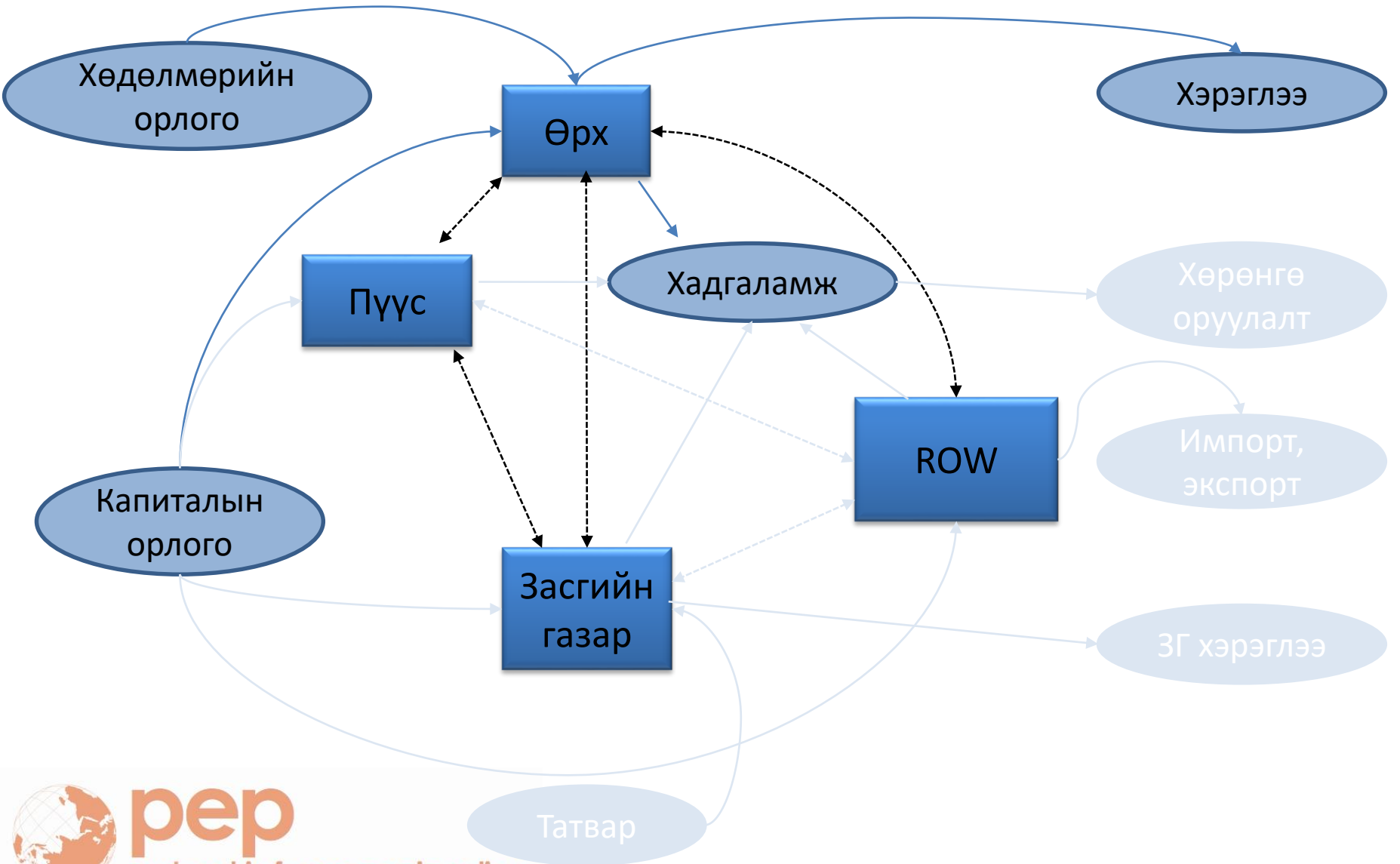
Агентууд:

- Өрх
- Пүүс
- Засгийн газар
- ROW – бусад улсын өрх, пүүс, ЗГ

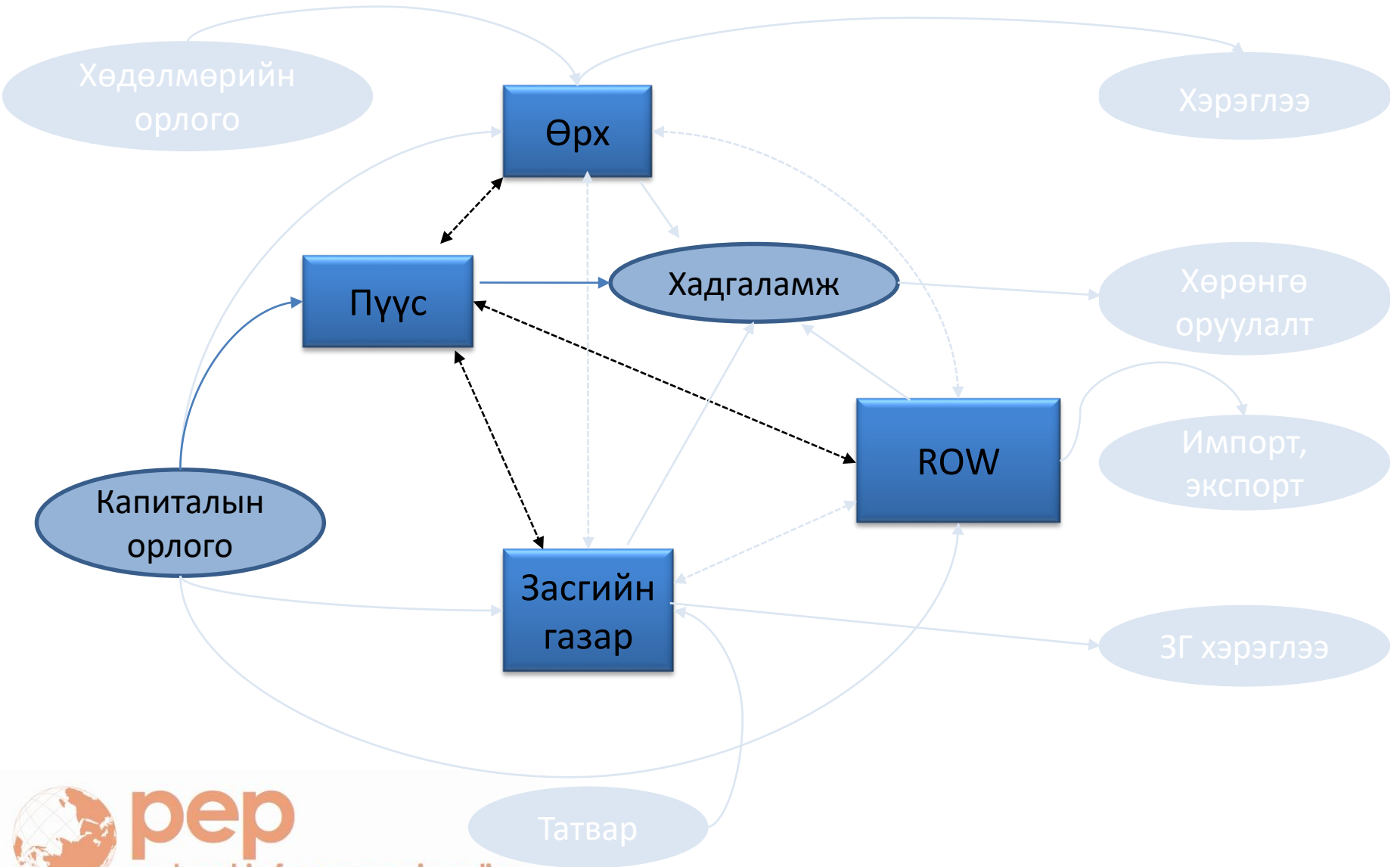
ОРЛОГО ЗАРЛАГЫН УРСГАЛ

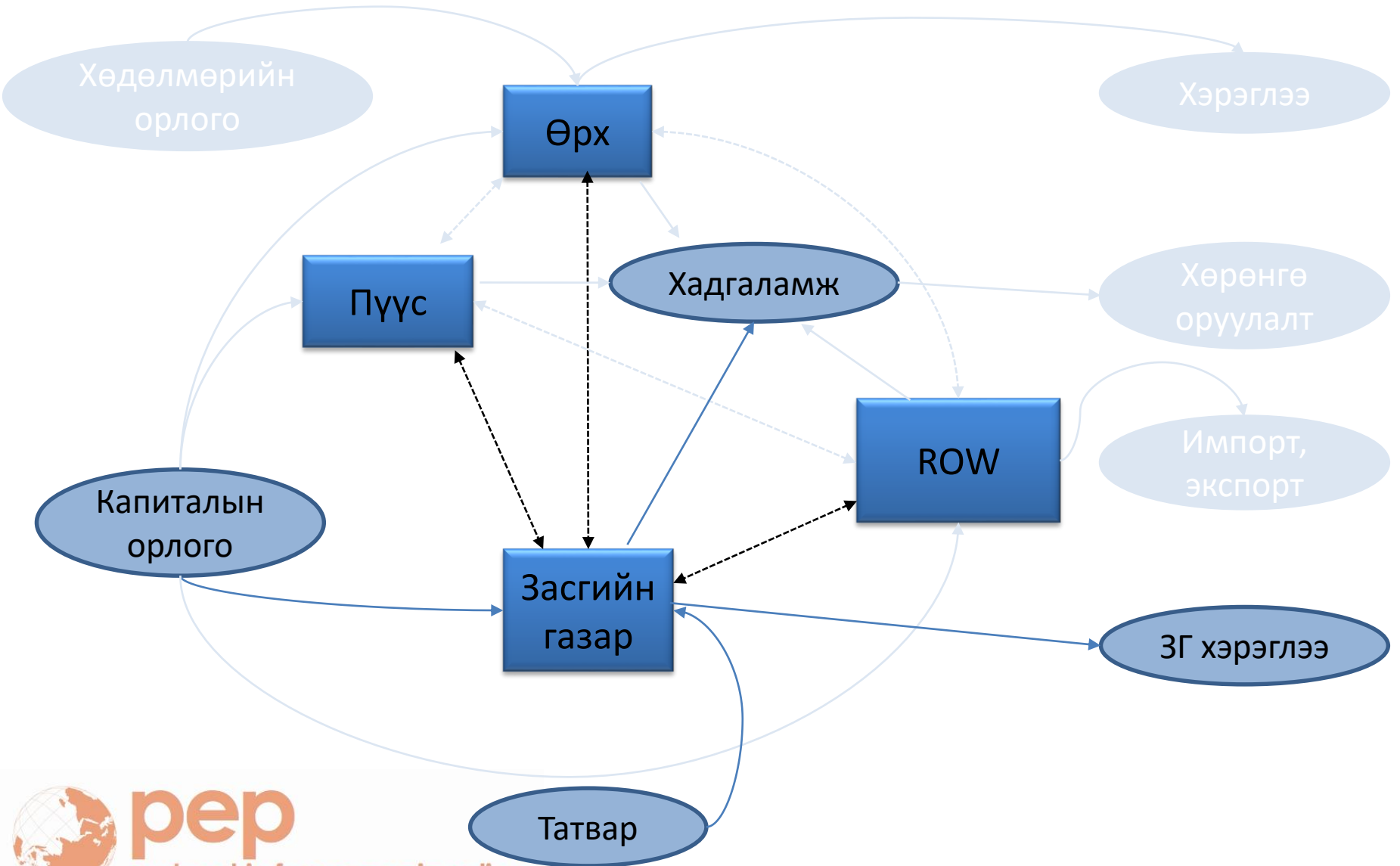
ӨРХИЙН ОРЛОГО

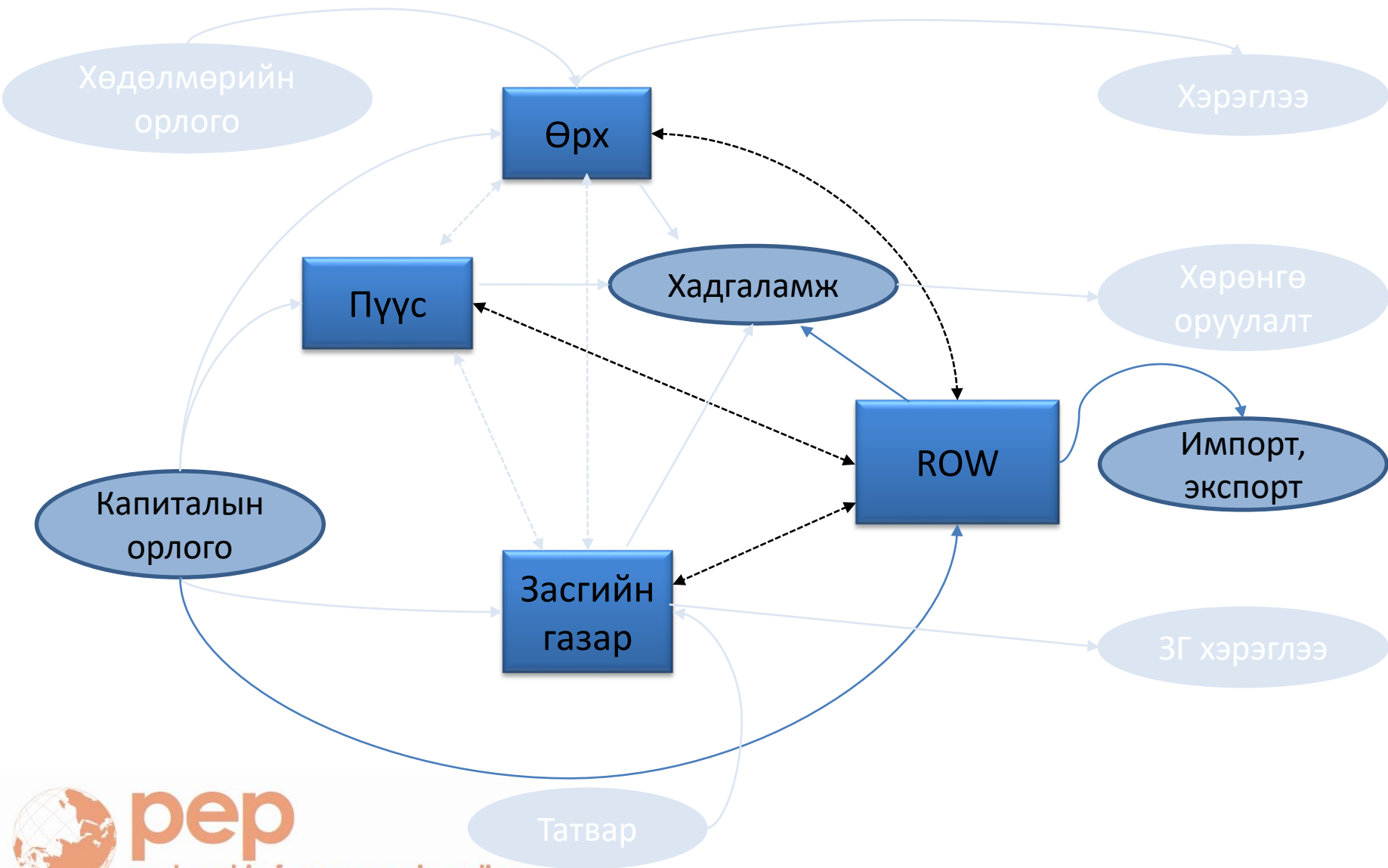
ПҮҮСИЙН ОРЛОГО

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ОРЛОГО

Бусад орнууд (ROW)

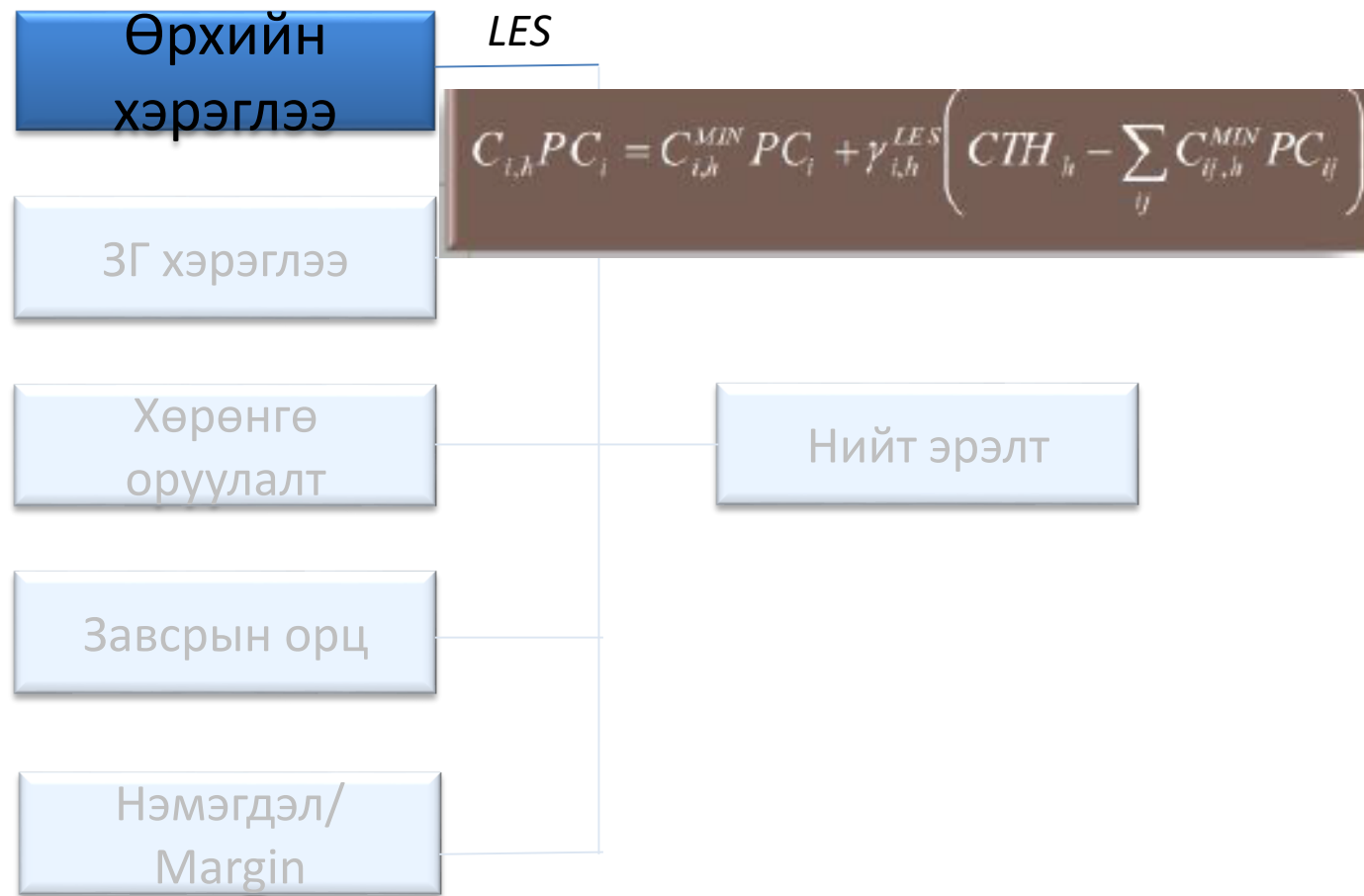

НИЙТ ЭРЭЛТ (бараа бүр дээр)

ӨРХҮҮДИЙН ЭРЭЛТ (бараа бүр дээр)

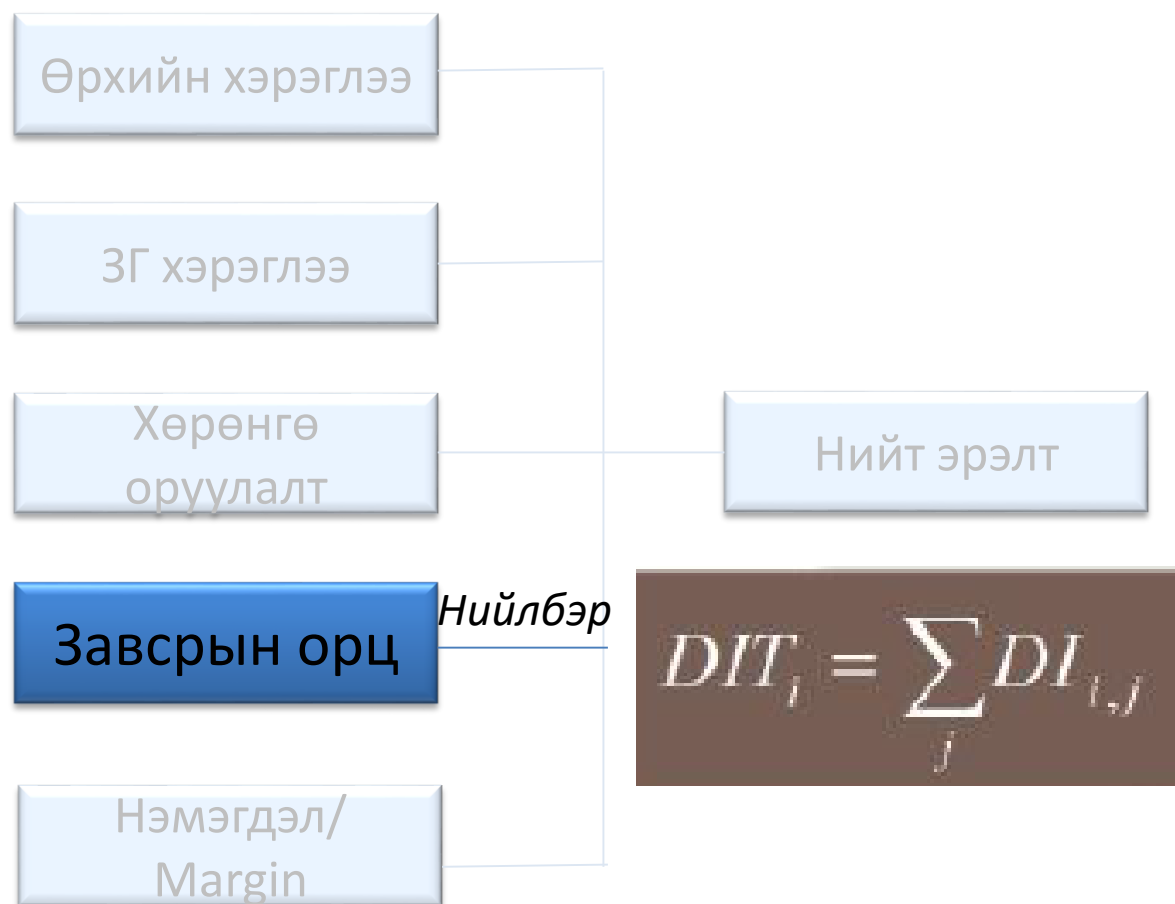
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ЭРЭЛТ (бараа бүр дээр)

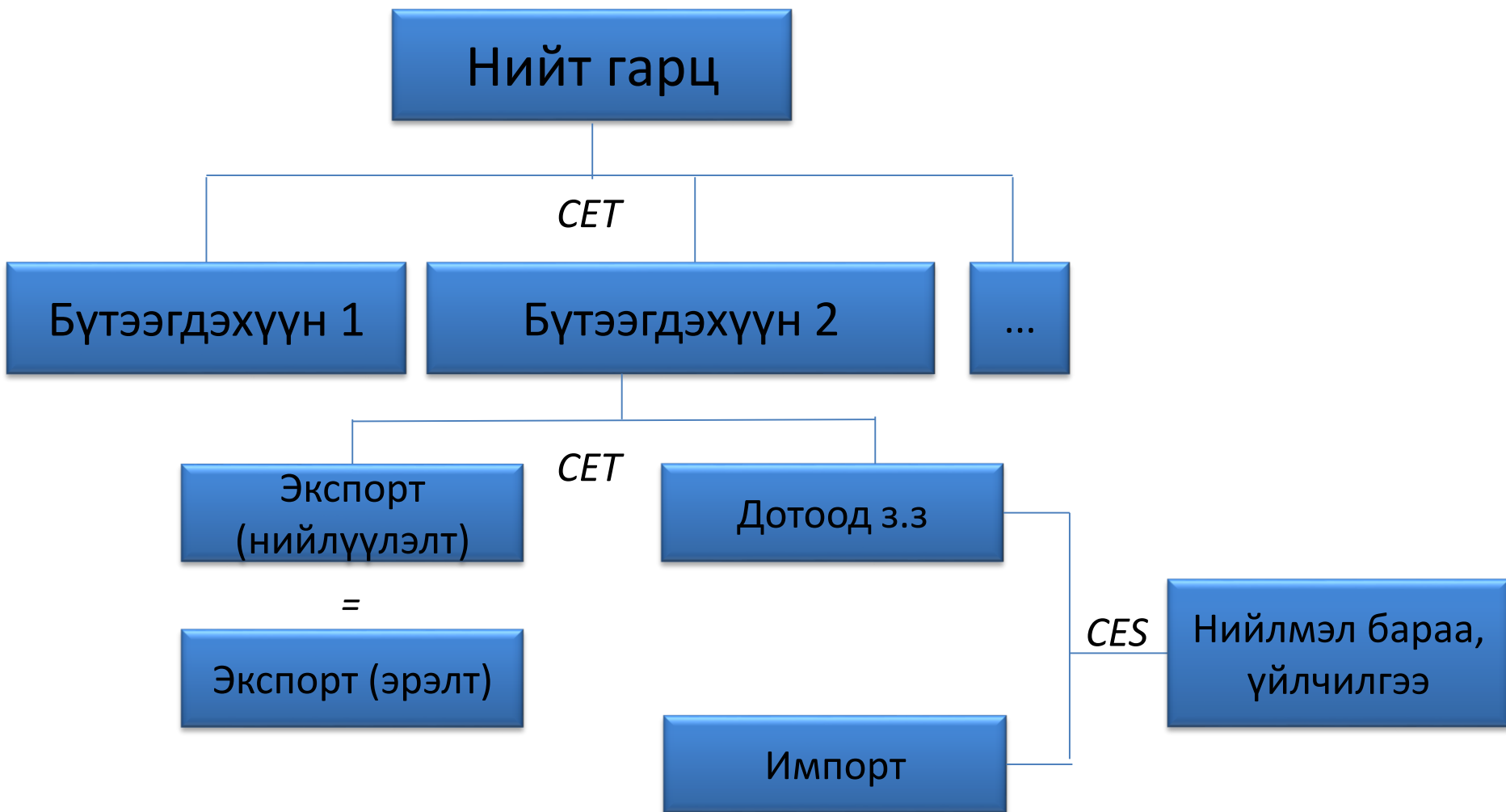
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ (бараа бүр дээр)

ЗАВСРЫН ОРЦЫН ЭРЭЛТ (бараа бүр дээр)

НИЙЛҮҮЛЭЛТ БОЛОН ГАДААД ХУДАЛДАА

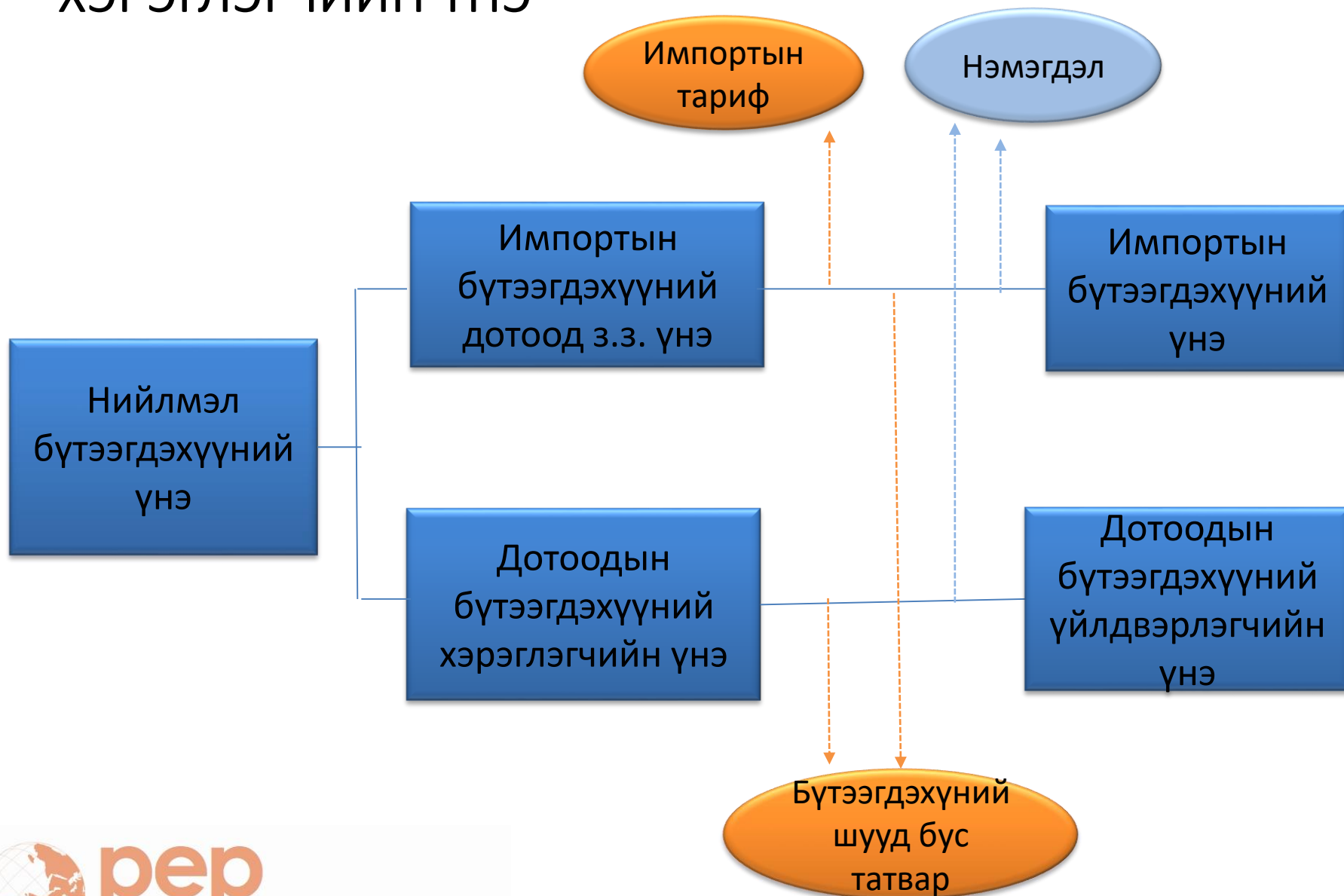
ҮЙЛДВЭРЛЭГЧИЙН ҮНЭ

ГАДААД ХУДАЛДАА - ҮНЭ

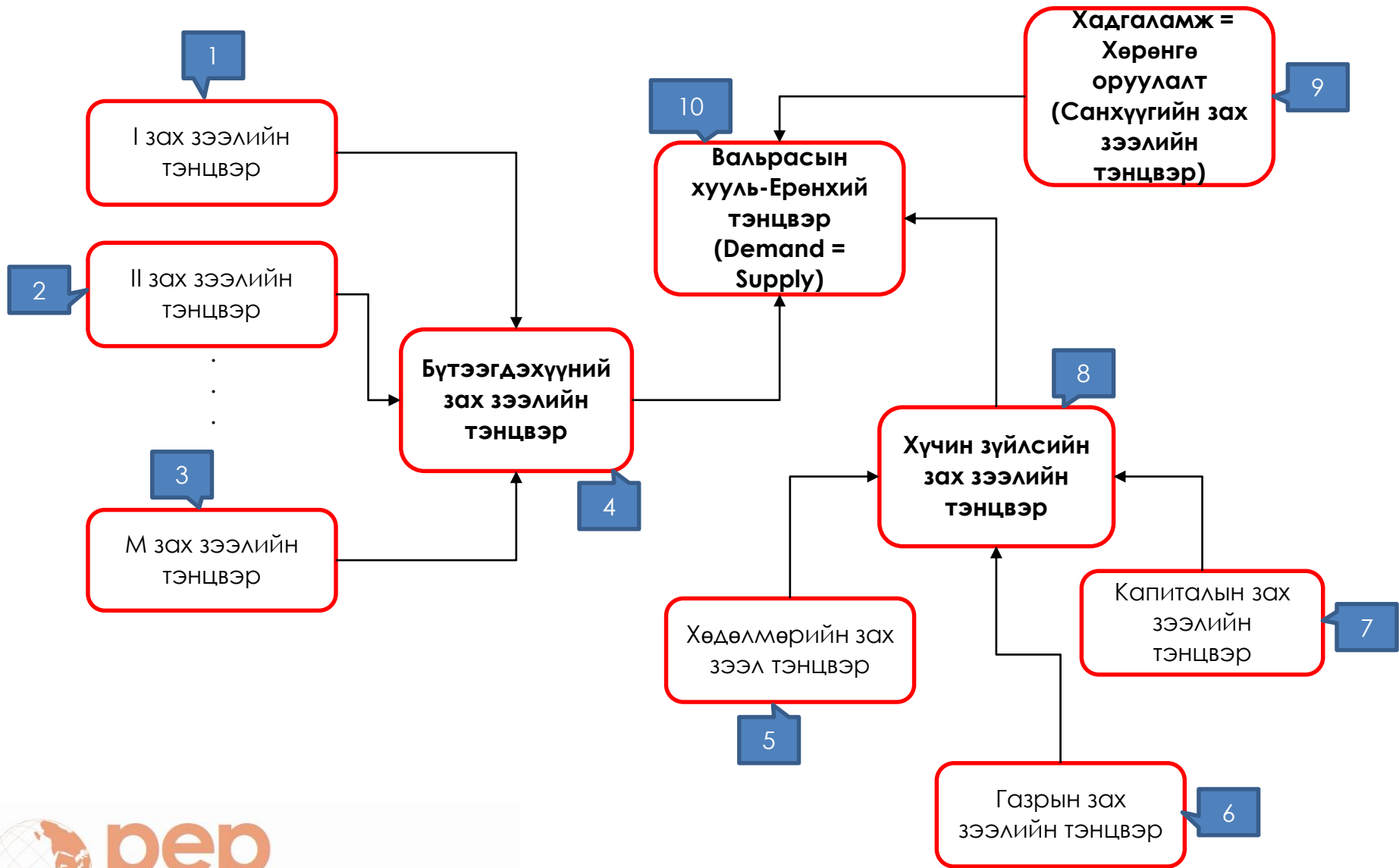

ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ҮНЭ

ЕРӨНХИЙ ТЭНЦВЭР

Ерөнхий тэнцвэрийн тэгшитгэлүүд:

$$1. Q_i = \sum_h C_{i,h} + CG_i + INV_i + VSTK_i + DIT_i + MRGN_i$$

$$2. \sum_j LD_{l,j} = LS_l$$

$$3. \sum_j KD_{k,j} = KS_k$$

$$4. IT = \sum_h SH_h + \sum_f SF_f + SG + SROW$$

$$5. \sum_j DS_{j,i} = DD_i$$

$$6. \sum_j EX_{j,i} = EXD_i$$

Market – clearing
Condition

ДОТООДЫН НИЙТ БҮТЭЭГДЭХҮҮН

$$GDP^{BP} = \sum_j PVA_j VA_j + TIPT$$

Үндсэн үнээрх

$$GDP^{MP} = GDP^{BP} + TPRCTS$$

Зах зээлийн үнээрх

$$GDP^{IB} = \sum_{l,j} W_l LD_{l,j} + \sum_{k,j} R_k KD_{k,j} + TPROD N + TPRCTS$$

$$GDP^{FD} = \sum_i PC_i \left[\sum_h C_{i,h} + CG_i + INV_i + VSTK_i \right] + \sum_i PE_i^{FOB} EXD_i - e \sum_i PWM_i IM_i$$

Загварын гол НӨХЦӨЛ

- Вальрасын хууль үйлчилдэг
- Бодит загвар учраас абсолют үнэ гэсэн ойлголт байхгүй ба зөвхөн **харьцангуй буюу нюмерайртай харьцуулсан үнэ** оршин байдаг.

Вальрасын хууль:

- Эдийн засаг дахь бүх зах зээлийг тэнцвэрт оруулах үнийн олонлог оршин байгаа эсэхийг тодорхойлсон
- Суурь нөхцөл:
  - Үйлдвэрлэгчид төгс өрсөлдөөнт зах зээл дээр үйл ажиллагаа явуулдаг
  - Хэрэглэгчид төсвийн хязгаарлалтдаа багтаан ханамжаа хамгийн их байлгахыг зорино
  - Зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлт тэнцэх хүртэл **үнэ засварлагдана**
- *“Эдийн засагт N ширхэг зах зээл байдаг гэж үзвэл эдгээр зах зээлийн $N-1$ дээр тэнцвэр тогтвол сүүлийн N дүгээр зах зээл тэнцвэртээ байна”*

Нюмерайр ба абсолют үнэ :

- Стандарт CGE загварт нэг зах зээлийн тэнцвэрийг орхиж түүнээс тодорхойлогдох үнийг numeraire болгон ашигладаг.
  - Эдгээр загвар бол бодит загвар учраас абсолют үнэ гэсэн ойлголт байхгүй ба зөвхөн **харьцангуй буюу нюмерайртай харьцуулсан үнэ** оршин байдаг.
  - Үнийн хувьд тэг эрэмбийн нэгэн төрөл (нюмерайр (ХҮИ эсвэл валютын ханш) – 10% бол бүх үнэ – 10%, бодит хувьсагч – 0%).

Загварын хаалтын нөхцөл (CLOSURE):

- Нэрлэсэн цалин тогтмол (ө.х. хөдөлмөрийн нийлүүлэлт хангалттай)
- эсхүл хөдөлмөрийн нийлүүлэлт тогтмол, уян хатан цалин
- Засгийн газрын зардал эгзоген
- Бүх салбаруудын капитал/газар эгзоген
- Төлбөрийн тэнцлийн урсгал тэнцэл эгзоген
- Дэлхийн зах зээл дээрх экспорт, импортын үнүүд эгзоген
- Татварын түвшингүүд эгзоген
- Нэрлэсэн валютын ханш 1 /нюмерайр/ г.м